

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

33. De Majoritate & Obedientia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

putatus est, partes citare, de consensu partium alibi jus dicat, *cap. statutum. 11. §. 5. in nullo. de Rescript. in 6.*

Denique de tempore ad tempus dicitur fieri prorogatio, cum partes tempus illud, quod iudici pro ferenda sententia assignatum est, ulterius extendunt. Sed debet hæc extensio fieri antequam tempus actu elapsum sit, nam elapso tempore expirat iurisdicchio, consequenter extendi non potest. *cap. de causis. 4. de Officio Deleg. l. 2. §. 2. ff. de iudicis.*

Porro hæc Prorogatio, de qua hæctenus diximus, voluntaria est, ex consensu partium dependens. Alia autem est prorogatio necessaria, quæ fit ex auctoritate & necessitate legis, cogens aliquem etiam invitum coram iudice non suo respondere, & proprio nomine *Recurrentio* appellatur, de qua infra Lib. II. in Tit. de Mut. petit.

TITULUS XXXIII.

De Majoritate & Obedientia.

§. I.

SUMMARIA.

1. In Ecclesia triumphante & militante est certa Hierarchy.
2. Papatum esse de iure Divino institutum probatur.
3. Papa quis & quantus?
4. Papa quatenus maior Imperatore.
5. Papa an in temporalibus habeat jurisdictionem super omnes Mundi Principes?
6. Papa a nemine iudicatur.
7. Papa tanquam summus Princeps est iure positivo solutus.
8. Papa an dispenset in iure divino?
9. Papa potestus alia ordinaria, alia absoluta seu plenitudo potestatis.
10. Papa etiam in arduis non adstringitur consensui vel consilio Cardinalium.

11. De Constantini donatione facta Sylvestro.
12. Probatur donasse,
13. Potuisse donare,
14. Recte donasse.

Alia Summaria post. §. 2.

Majoritas hoc loco dicitur prerogativa, quæ præstat majori minori, ex quâ etiam nascitur *Obedientia*, quæ majoribus debetur. Etenim sicut in illâ felici Ecclesiâ celesti triumphante est certa Angelorum Hierarchy, Principes, Potestates &c. ita isthæc militans tanquam *acies ordinata* suam habet Prælatorum Hierarchy, sive subordinationem, ut juxta dictum Apostoli *ad Rom. 13. v. 1. Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit; & qui potestati resistit, Dei Ordinationi resistit.* Postquam igitur de Prælatorum Electione & creatione in præcedentibus egimus, nunc de eorum in Ecclesia Majoritate, Officio, & Jurisdictione dicemus.

Licet verò huc spectent plerique Tituli præcedentes hujus Libri, quia tamen in specialibus Rubricis eos jam tractavimus, placuit in præsentem de illis præcipuè Prælati tractare, de quibus alibi speciales Tituli & Rubricæ non extant. Incipiamus ergo à Capite.

§. I.

De Summo Pontifice.

DE fide Catholica credimus, Papatum 2 jure divino in D. Petrum & Successores ejus à Christo fuisse institutum; quamvis enim quoad ordinariam baptizandi, prædicandi, solvendi, ligandique potestatem Episcopi, & Sacerdotes in Apostolorum locum successerint. *c. in novo. 2. dist. 21. cap. quorum vices 6. dist. 68. & omnium Apostolorum quoad hoc par fuerit potestas; quoad potestatem tamen extraordina-*

Aa 3 riam,

riam, & majoritatem, ac Primatum Petrus cæteris Apostolis fuit semper praelatus secundum apertissimos Evangelii textus *Joan. 21.* ubi ter geminatâ vice curam suarum ovium specialiter Petro Christus commendavit, & *Matth. 16.* Super hanc Petram edificavit Ecclesiam suam. Enimverò caput visibile in Ecclesia esse debere constanter hæcenus obtinuit; ita enim fuit in Synagoga Judaica (quæ erat Figura Ecclesiæ) summus Sacerdos: ita ante Ascensionem Christi ipse Christus, potestea Petrus & Successores ejus, ut quidquid in contrarium pugnant hæretici, tamen revera nec porta inferi juxta Christi promissionem, *d. c. 16. Matth. potuerint prevalere.* Quis namque doceat oves errantes? quis interpretetur genuinum Scripturæ sensum ab Hæreticis toties disceptum, & perverse expositum? quis reparet lapsos, si Pastor visibilis non est, Hinc fit quòd Hæretici potestati Ecclesiæ, & Dei ordinationi resistentes in infinitas sectas, & errores abeant, & quisque sibi fingat fidem, & doctrinam secundum pessimam proprii cordis concupiscentiam. Sed hæc ad controversias fidei remittimus.

3 Ad nostrum propositum nullum est dubium, quin Papa (sic dictus à Græca voce, *papas*, id est: *pater patrum.* Gloss. in *proem. Clem. V. Papa*) tanquam caput omnes Dignitates & Ordines Hierarchiæ ecclesiasticæ præcedat; unde & Ordinarius Ordinariorum dicitur, ac cum quolibet Ordinario aut Prælato inferiori concurrentem jurisdictionem habet, ita ut quilibet omisso suo Ordinario possit immediatè Roma apud summum Pontificem agere, *cap. cuncta per mundum. 17. c. per principalem. 21. caus. 9. quest. 3. Gonzalez ad Regulam. 8. Cancellaria in premio f. 1. n. 8.*

4 Sed hic ingens disputatio inter Politicos

& Ecclesiasticos movetur, numquid Papa etiam major sit Imperatore tam dignitate, quàm jurisdictione?

Si de sola præ eminentia dignitatis loquamur, satis declaratum est: *in cap. duo sunt. 10. dist. 96. in c. solita. 6. hoc tit.* dignitatem Pontificiam præstare Imperatoriæ sicut solem lunæ. *Nesse debueras*; referens Innocentius III. Imperatori Constantinopolitano *in d. c. solita. quòd fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cæli: luminare majus, ut præset nocti & luminare minus, ut præset diei utrumque magnum, sed alterum majus. Ad firmamentum ventur cæli, hoc est, universalis Ecclesiæ fecit Deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates quæ sunt Pontificialis Authoritatis, & Regalis potestas, sed illa, quæ præcedit diebus, id est, spiritualibus, major est quæ verò carnalibus, minor, ut quantum est inter Solem, & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoscitur.*

Et quid mirum, si in Christianitate Caput & Christum representans ejus Vicarius in majore præ reliquis omnibus dignitate censeatur.

Verùm nodus est intricatior, utrum majoritas Pontificis eo usque protendatur, ut ipsius jurisdictioni Imperator, non tantum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus subiectus sit: Tres sunt in hac materia diversæ Doctorum opiniones.

Prima est absolute negantium, & fundatur *in c. suscipitis. 6. c. quoniam. 8. dist. 10. c. cum ad verum. 6. dist. 96. c. corruptior. 21. caus. 23. quest. 8.* in quibus locis videtur Imperatori propria, & Papæ non subiecta potestas assignari; ita *in d. c. cum ad verum Christum ventum est, nec Imperatores jura Pontificis arripuisse, nec*

Pontifices jura Imperatorum usurpasse, quamvis prius Romani Imperatores & Pontifices maximos sese intitularent.

Alter sententia affirmat, Papam habere etiam temporalem, & laicam superioritatem in toto mundo majorem, quam habet Imperator, et in ipsum Imperatorem saltem habitum, quamvis actum non semper exerceat, pro qua opinione allegant *extravag. unam Sanctam. hoc tit.* ubi dicitur: *omnem humanam creaturam summo Pontifici subesse, & Petro utrumque gladium spirituale & temporalem concessum, & oportere gladium sub gladio esse, & temporalem auctoritatem spirituali subiaci potestati.* Atque hinc factum avari, quod auctoritate Papae Imperium a Grecis ad Germanos in Perlonam Caroli Magni circa Annum salutis 776. translatum sit secundum text. & Gloss. in *c. venerabilem. 34. de Electione.* Item hinc fieri, quod Papa Imperatorem electam confirmet, confirmatum coronet, & coronatum rursus ex justa causa deponat; sicut in *c. ad Apostolica. 2. de Sententia & re judicata. in 6.* habetur sententia, qua Innocentius III. Fridericum II. Imperatorem deposuit. Pluribus argumentis hanc sententiam propugnat Azorius. *Instit. moral. p. 2. l. 10. cap. 6.*

Tertia sententia utramque precedentem nonnihil conciliat, ex qua conceditur summo Pontifici gladius & jurisdictio etiam temporalis super omnes mundi Principes, non tamen absolute, sed in suffragium solummodo spiritualis, quatenus scilicet ea jurisdictio est necessaria, vel saltem utilis ad rectam Ecclesiae & animarum gubernationem. Proinde quia plurimum Ecclesiae interest habere bonos Imperatores, non tyrannos, non haereticos, non aliis flagitiis immerito, ne ad exemplum Regis totus orbis corrumpatur,

ideo avari, recte convenit, Papam habere potestatem approbandi Imperatorem, confirmandi, imo & ex justa causa deponendi. Caeterum autem, si praedictus finis de Ecclesiastica indemnitate servanda non subit, Papam nec posse, nec velle jura Imperatoria extra suum Romanum Territorium sibi arrogare (nisi forte tantum casualiter, quando aliquis Princeps absolutus ipsius jurisdictione, se ultrò subicere velle) colligitur ex *c. per venerabilem. 13. Qui filii sint legitimi. ex c. novit. 13. de Judiciis.* Notanter ex *c. si duobus. 7. de Appell.* in quo dicitur, appellationem de rigore juris non valere, quae à Judice seculari ad Papam interponitur; cum tamen valere deberet, si Papa etiam absolute laicalem superioritatem obtineret. Videatur late Martinus Nav. in *Relectione d. c. novit. in tertio notabili.* Martha. de *Jurisdict. parte. 1. c. 16.* & Covar. in *Relectione. c. peccatum. de Reg. juris. in 6. parte. 2. §. 9. n. 7.* Humilius agnosco judicium meum, quam ut summorum Principum potestati limites ponere aulim. Sufficiat proinde ad praesens institutum meis Studiosis aliorum DD. opiniones & sententias praefigisse.

Præterea summus Pontifex à nemine judicatur, sed tota ipsius causa Dei judicio reservatur. Unde in Judiciis, nec ut suspectus recitari, nec ab eo appellari potest, quia Papa Vicarius Christi in terris idem cum Christo in terris tribunal habere creditur, ideoque ab eo ad Christum appellari non potest, sicut nec à Vicario Episcopi ad Episcopum. *c. si Papa. 6. dist. 40. cap. aliorum. 14. caus. 9. quest. 3.* Barbosa. *Juris Eccles. lib. 1. cap. 2. num. 86. & 92.* Item à sententia Papae ad Concilium Generale appellantes incidunt in *Bullam Censuræ*, & excommunicationem ibidem Papae reservatam incurrunt; est enim Auctoritas summi Pon-

Pontificis supra Concilium, & in omnibus Concilijs excepta intelligitur. *c. significasti. 4. de Elect.*

Opponitur autem hoc loco textus in *6. nos si incompetenter. 41. caus. 2. quest. 7.* ubi Leo Papa in querelis contra se propositis subiecit se iudicio Imperatoris Ludovici, & Legatorum ejus. Sed Respondendum est, quod illa subjectio non fuerit ex necessitate juris, sed virtute humilitatis; nec tam Imperatori fuerit data jurisdictio in Pontificem, quam potius Pontifex ad tollendum scandalum diffamationis suam coram eo innocentiam demonstrare voluerit, ut propterea ille terminus *judicium in d. c. positus*, non sit accipiendus de iudicio propriè dicto.

7 Est quoque summus Pontifex in statu Ecclesiastico summus Princeps, & jure positivo solutus. *L. Princeps. 31. ff. de Legibus.* ita ut vi *coactiva* non teneatur, cum nullum habeat superiorem humanum Legislatorem, cui obedientiam debeat, & cum quo non eadem vel majori potestate fungatur. *c. innotuit. 20. de Electione.* Quamvis interim quo ad vim *directivam* & secundum dictamen naturalis rationis, ut *quod quisque juris in alterum statuit, ipse eodem utatur*, etiam summus Pontifex legibus positivis morem gerere debeat, quatenus causa legis in ipso est. Hinc summus Pontifex potest in omnibus canonibus juris positivi dispensare, licet illi canones à Concilio generali conditi essent, quia est supra Concilium *d. cap. significasti. 4. & cap. innotuit. 20. de Electione.* Trident. *Sess. 25. de Reform. cap. ult.*

8 Quid autem dicendum de *Jure Divino*, an etiam in isto dispensare potest Pontifex? Distinguendum imprimis inter jus Divinum absolute, & de se omnes obligans, & inter jus divinum, quod obligat tantum

ex præsupposita voluntate humana, ut in voto, & juramento. Quando igitur Papa voto aut juramento dispensat, non est propriè dispensatio in jure Divino, sed tantum relaxatio ipsius voti & juramenti, quo sublato hoc ipso cessat obligatio juris divini; jus enim divinum in hoc casu tam diu obligat voventem, quamdiu votum durat, cessante ergo vel sublato voto, cessat etiam juris Divini obligatio. Quod autem summus Pontifex ex rationabili causa possit votum tollere, non est aliquid exorbitans, aut insolitum: quia etiam sine autoritate Pontificis alijs pluribus casibus voti obligatio cessare potest, puta si votum uxoris, filii, milias, aut Religiosi, à marito, patre vel Abbate irriteretur; aut si materia voti ex politico deficiat, majus bonum impediatur &c.

Verum circa jus Divinum absolute, & per se omnes obligans, diversæ sunt Doctorum opiniones. Nam aliqui, quos refert, & sequitur Sanchez, *de Matrim. lib. 4. disput. 6. n. 5.* affirmant, posse summum Pontificem jus Divinum non tantum declarare, sed etiam ex gravi causa in eo dispensare; quam dispensandi potestatem ex commissione Dei eidem datam existimant: quæ admodum, inquirunt, recta Ecclesiæ gubernatio petit, ut Prælati inferioribus commissa sit facultas verè ac propriè dispensandi in Legibus Pontificijs in casu aliquo particulari, quando necessitas occurrit, nec potest commodè adiri S. Pontifex, ita eadem recta gubernatio desiderat, commissum esse Pontifici, ut in lege aliqua Divina verè dispensare possit ob necessitatem occurrentem idque eò magis, quod in priori casu possit adiri Papa, quamvis non ita commode, ac in posteriori non possit adiri Deus pro dispensatione.

Alij e contra communis docent, summum Pontificem in jure Divino propriè dispo-

dispensare non posse, nam dispensatio cum
 fit actus jurisdictionis, requirit, ut dispen-
 satio sit superior lege, in qua dispensat. *Clem.
 ne humani. 2. in prin. de Electione.* Papa
 potestatem non est supra legem Divinam. Item
 ille tantum potest tollere legem, qui tulit,
 sed Papa legem Divinam non tulit, ergo &c.
 Videatur Barbolá *Juris Eccl. lib. 1. cap. 2.*
num. 120.

Si Sanchez, & ejus asseclæ admittant, si-
 cut admittere debent, esse quædam præcepta
 juris Divini ita universaliter & rigorosè ob-
 ligantia, ut nulla possit dari sufficiens causa,
 quæ tollat turpitudinem orientem ex trans-
 gressione illorum præceptorum, cujusmodi
 præceptum est, *honore parentes &c.* in
 aliis autem præceptis Divinis non nisi dis-
 pensationem ex gravi causa concedant, sanè
 mihi videtur hæc quæstio ut plurimum esse
 de nomine. Sufficit, si Pontifex se possit
 eximere ob iustam causam ab obligatione leg-
 is Divinæ (v. g. à residentia in beneficio
 curato, quæ in Trident. *Sess. 23. de Reform.*
c. 1. dicitur jure Divino præcepta) sive de-
 inde per istam exemptionem dicatur dispen-
 sasse, sive declarasse jus Divinum in tali cir-
 cumstantia locum non habere: & ideò ne
 etiam potestatem summi Pontificis in tam
 accuratam quæstionem vocem, cui libet li-
 berum relinquere, quid hac in parte sentire
 velit. Si cui verò placuerit ulterius disputa-
 re contra Sanchez, legat Barb. *d. l.* ubi fun-
 damento Adversariorum respondet, quòd
 propterea in jure positivo aliquando liceat
 inferiori dispensare in Lege Superioris, quia
 Legislator humanus non potest omnes ca-
 sus prævidere. *L. 10. cum seq. ff. de Legibus.*
 quòd de Deo non videtur congruè dici pos-
 se, tanquam de perfectissimo rerum omni-
 um provisorè, & prævisorè.

9 Cæterum potestas summi Pontificis com-
 munitè distinguitur in *ordinariam* &
Engel in Decret. Lib. I.

absolutam. *Ordinaria* dicitur, quando Pa-
 pa juxta vim *directivam* incedens statutis
 Canonicis morem gerit, & vel secundum ea
 disponit, vel contra ea quidem, sed non ni-
 si ex urgente causa dispensat. *Absoluta* ve-
 rò potestas, quæ & alio nomine *plenitudo*
potestatis appellatur, est, quando Papa juxta
 summam auctoritatem, quam supra Cano-
 nes habet contra eos pro suo arbitrio dispo-
 nit, aut dispensat. Porrò si summus Ponti-
 fex absolutà potestate utatur, & nulla pror-
 fus subsistat ratio, valet quidem actus ita
 factus, quia Papa absolutè supra Canones
 est, sed tamen ita indifferenter uti pleni-
 tudine potestatis non licet: imò non desunt,
 qui ipsum tali casu peccati mortalis reunt
 arguunt, quamvis alii benignius sentiant,
 & secluso scandalo, ac gravi alterius damno
 tantum venialiter peccare judicent. Laym.
Lib. 1. tr. 4. c. 22. n. 13. Illa præterea di-
 citur *plenitudo potestatis* & clausula *ex*
plenitudine potestatis uti solet summus
 Pontifex, quando ex justa causa dispensat,
 sed in casibus extraordinariis, in quibus ali-
 as non solet facile dispensatio concedi, ut in
 secundo gradu consanguinitatis, ad plures
 cathedrales Ecclesias, &c.

Uterius licet Papa soleat ardua expedi-
 re cum consilio Cardinalium, in alienatio-
 ne honorum adhibere subscriptionem, &
 consensum eorum, tamen absolutè non obli-
 gatur; imò nec consuetudine introduci pos-
 se, quòd Papa solus nequeat ardua facere,
 tenent Allegati apud Tuschum *littera S.*
conclus. s. num. 12. non enim esset rationa-
 bile, ut Papa subjaceret inferiori, & hoc
 ipso subjectus legi foret quoad vim *coacti-
 vam*, quia sub pœna nullitatis cogeretur
 adhibere solemnitates &c.

Pro coronide *hujus s.* breviter aliquid di-
 cendum de illa *quæstione*, quam quidam
 Doctores præsertim hæretici movent Ro-
 mano

mano Pontifici, utrum donatio Territorii Romani Sylvestro Papa à Constantino Imperatore facta, ut refertur *in c. Constantinus. 13. dist. 90.* sit vera, & valida?

Ratio Negantium est, quòd cum Historici, qui res gestas Constantini Imperatoris accuratè scripserunt, hujus donationis minime faciunt mentionem, sed potiùs, quòd idem Imperator testamento factò hanc partem Italiæ, quam Pontifices possident, inter filios distribuerit; ideo dictum *cap. 13.* præsertim cum sit *palea*, & incerti authoris, de falsitate suspectum videatur. Deinde non potuisse, existimant, Constantinum Imperatorem tantam Imperii partem abalienare. Addunt Hæretici Christum non elegisse sibi Vicarium potentem dominum, sed Piscatorem pauperem, &c.

Verùm hæc tanti non sunt, ut valeant jus Romani Pontificis evertere. Tria ergo probabimus contra Adversarios I. Quòd Imperator Constantinus territorium Romanum donaverit Papæ. II. Quòd potuerit donare; & III. quòd rectè donaverit.

12. Quòd attinet ad primum punctum, probatur hæc donatio non tantum ex *d. c. 13.* Gratiani, sed etiam ex Decreto Constantini, quòd integrè traditur primo Concilio Tom. ab Ivone Carnot. *L. 4. tit. de Dignitate Rom. Eccl.* ab Ihd. *in Tract. de Synodo. tit. de Nicenâ Synodo* Castald. *in Tract. de Imperio. quest. 51.* ubi testatur, quòd hoc Decretum græcè & latinè fuerit repertum in Bibliotheca Constantinopolitana, Palatina, & Vaticana Romana, & plures alii ex antiquis Scriptoribus hujus Decreti testes sunt apud Covar. *Variar. Resol. lib. 4. cap. 16. sub. n. 8.* & Barb. *in Collect. ad dict. cap. 13. n. 5.* & qualiter Carolus Magnus, alique ejus successores hanc donationem expressè & solenniter confirmarint, habetur *in Clem. unica cir-*

ca fin. de Jurejur. & inc. Ego Ludovicus 30. dist. 63. Videant Acatolici in Chronico hoc nostro sæculo à Joan. Lud. Gouffrid cum figuris Matthæi Meriani Francofurti Germanico idiomate à suismet facibus editum, ubi in secunda parte Monarchiæ Romanæ inter gesta Pipini & Caroli Magni disertè refertur, qualiter idem Principes S. Pontificem defenderint, & ditiones ac territoria Romanæ Ecclesiæ à Longobardis violenter occupata militari manu recuperarint, ac eidem Ecclesiæ restituerint. Quare præfata testimonia de donatione Constantini etiam confirmat antiquissima & inconcussa Romanorum Pontificum possessio; quòd autem pro possessore sit juris presumptio, rem, quam possidet, esse ipsius, ut que dum Adversarius contrarium ostendit notorii juris est, & possessio relevat ab onere probandi, transfertque in Adversarium. Imò tot sæculorum possessio non tantum præsumptione, sed plenissimam præscriptionem & securitatem meritò operata fuit.

Non obstat, quòd Historici dicti non nominerint hujus donationis (quòd fortassis inde provenit, quòd hæc donatio longè in effectum deducta non fuerit, neque commodè deduci potuerit ob potentiam ad hæc Gentilium, & Hæreticorum, Gothorum item & Barbarorum in Italia grassationem) eam tamen etiam non negant, & ex sola omissione non inferitur, quòd facta non fuerit. Licet verò aliqua conjectura ex hac omissione oriatur, testimonium tamen tot aliorum Scriptorum accedente tanti temporis possessione istam conjecturam prorsus evertat, prout alias præsumptiones præsumptionibus eliduntur. *L. Divus 7. ff. de integrum restit.* & in antiquis ob difficultatem probandi etiam imperfectas probationes admitti. sæpius alibi traditum est. De testamento Constantini aequè non constat

authenticè, imò potius & magis specificè de donatione, cujus verba formalia apud Auctores habentur. Posito etiam, quod tale testamentum factum esset, adhuc incertum fuisse, an per id Imperator donationem legitime factam revocare potuisset.

1) Alterum membrum, quòd Imperator potuerit donare territorium Romanum Pontifici, exinde probatur, quòd Imperium Orientale fuerit vera Monarchia, ubi populus omnem suam potestatem in Principem transiit. *L. ff. de Constitutionibus Principum*. Et Imperator fuerit supremus territorii sui Imperii Dominus, adeoque potuerit etiam de re sua pro arbitrio disponente; prout Adversarii concedere debent, qui testamentum Constantini asserunt, & propugnant. Neque tunc fuerunt tales Imperii Principes, quorum consilio, & consensu Imperator fuisset alligatus, sed tantum Administratores, & Præsides Provincia- rum. Imò, ut nihil deesse videretur, Constantinus hanc donationem fecit cum omnibus Sacerdotibus, & universo Senatu, Optimatibusque suis, & cuncto populo Romano, qui omnes eam donationem utilem iudicaverunt, sicut *in d. c. 13.* ubi verba Constantini referuntur, expressè habetur. Deinde hodierni Imperatores Germani non tantum hæcenus, saltem plerique de hac donatione conquesti non sunt, sed insuper eadem verbis & factis abundè confirmarunt, ut etiam superius allegarum, utique considerantes, quòd & ipsi Imperium suum Occidentale mediante Pontifice Rom. acceperint, juxta textum & Interpretes in *c. venerabilem. 34. de Electione*. & sicut ipsi potuerunt Episcopis, & Archiepiscopis territoria donare, aut saltem in feudum concedere, ita etiam Constantinus Papa. Præterea per dona-

tionem Ecclesiæ factam non est considerandum Imperii temporalis præjudicium, sed potius utilitas, cum, quæ Ecclesiæ donantur, Deo donari censentur, ex quo gratia major ad reportandos triumphos de devictis hostibus Imperatori accrescit. Videatur textus elegans. *in d. c. Constantinus*.

Quòd autem 3. Imperator rectè donarit 14. Sylvestro Papa territorium Romanum, monstratur; tum ex hac laudabili in Deum pietate, juxta illud *1. Paralipom. c. ult. v. 14. Tuis sunt omnia Domine, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*, tum quia id factum est pro exaltatione Ecclesiæ Catholice, munitione contra Hæreticorum invalescentiam, & libertate in consulendo ac prospiciendo communibus Ecclesiæ necessitatibus remoto sæcularis potestatis metu & impedimento melius tuenda. *cap. fundamenta. 17. de Elect. in 6.* tum denique quòd ita merebatur ingens beneficium Constantino Imperatori à Sylvestro Papa in curanda ejus lepra, conversione ad fidem Catholicam, & sacro Baptismo præstitum, de quo videatur Covar. *d. loco*.

Nihil verò movere debet inane Hæreticorum argumentum, quòd Petrus fuerit pauper piscator &c. quia id Christus fecit, ut ostenderet suam divinam virtutem non ininiti humanæ sapientiæ, juxta illud Psalm. *Ex ore infantium perfecisti laudem tuam*. & illud Pauli *1. ad Cor. 1. v. 27. Stulti mundi elegit Deus, ut confundat sapientes*: postea verò ex hoc ipso enituit divina virtus, quòd Ecclesiæ tam tenuibus initiis cœpta, tantâ & tam crebrâ tyrannide impugnata, in tantum excreverit, ut quali medullam humanæ potestatis, scilicet Romanum Imperium possideret, etiam portis inferi non prævalentibus, & verè impletum sit illud Isaïæ. *c. 61. v. 6. Vos sacerdotes Domini*

mini vocabimini: ministri Dei nostri dicetur vobis: fortitudinem gentium comedite. (fuit autem omnibus Historicis testibus Urbs Romana vere fortitudo gentium) & in gloria earum superbiatis; quod ultimum verbum non de superbia peccaminosa, sed exaltatione gloriosa intelligendum. Prolixius de hac questione & materia etiam videri poterit Martha. de Jurud. p. 1. cap. 30. & seq. De potestate autem S. Pontificis congregandi Concilium Generale & autoritate vid. infer. in §. num. 43.

§. II.

De Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ.

SUMMARIÆ.

15. Cardinales unde dicti, & quando inceperint.
 16. Cardinales creat solus Papa, aliquando tamen ad nominationem Regum, ex omni Natione.
 17. Cardinales cur utantur colore rubro?
 18. Cardinales precedunt omnes alias dignitates Ecclesiasticas.
 19. Cardinalium potestas enumeratur.
 20. Cardinales solum hodie eligunt Papam, & ibi referatur c. Hadrianus. dist. 63.
 21. Papalis Electionis specialia.
- Alia Summaria post §. 4.

15 **C**ardinales dicti sunt, quasi Romanæ Ecclesiæ, in quibus volvatur & regatur, *Cardines*: seu quia Sedi Apostolicæ, quæ axis est, & cardo aliarum Ecclesiarum, inserviunt. Gloss. in *Extravag. execrabilis. 4. in v. Cardinalibus. de Prebendis*. Originem videntur habere Cardinales figuratiter quidem à Sacerdotibus Levitici generis, qui in veteri Testamento summo Sacerdoti ministrabant; *exemplariter* verò ab Apostolis, qui Christo Domino summo novi Testamenti Sacerdoti semper adfuerunt. Quamvis autem credibile sit, semper ab exordio Ecclesiæ penes summos Pontifices fuisse quosdam de Clero,

qui ipsi ope & consilio in rebus arduis succurrerent, Cardinalis tamen nomen ante tempora Sylvetri Papæ extitisse non constat; unde & ab ipso creditur inventum, qui in sexta Synodo Romana, quam post Constantini Imperatoris conversionem celebravit, ita legitur statuisse: *à Subdiacono usque ad Lectorem omnes subditi sint Diaconi Cardinali*.

Cardinales creare ad solum Roman. Pontificem pertinet, ita tamen, ut & Imperatori, & aliis Regibus jus nominandi certas qualificatas personas ipsi Pontifici competere quibus deinde Pontifex, si dignas competerit, Cardinalitiam dignitatem conferat, ad similitudinem juris nominandi, præferendi, instituendi, quod in inferioribus Beneficiis locum habet.

Sunt autem Cardinales ex omni natione viri selectissimi assumendi, ut unaquaque natio suam habeat in curia Romana Patrum tutelarem & Patronum.

Utuntur Cardinales *galero* & *veste rubro*, quo designatur, quod usque ad mortem & sanguinis effusionem pro exaltatione sanctæ fidei, & statu Ecclesiæ Romanæ se intrepidos exhibere debeant, uti habetur ex formula illius Cæremoniæ, cum qua Cardinali galero rubeo datur.

Præterea licet Cardinales non sint omnes Episcopi, sed quidam in suis Titulis tantum Cardinales Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, nihilominus sunt Episcopi, Archiepiscopi & Patriarchis propter officium digniores: quia isti unius private patriæ, illi totius populi Christiani utilitati præfunt, prout declaravit Eugenius IV. in sua *Bulla*, quæ incipit: *Non mediocri*. Neque inconveniens est, quod Cardinales quantum ad officium præponantur Episcopis, quamvis Ordine sint inferiores: nam & Archidiaconus ratione sui officii præponitur

Archipresbytero, lic. ille tantum Diaconus, hic Presbyter sit. *c. 1. de Offic. Archipresb.*

19 Ceterum circa potestatem, & prerogativam Cardinalium multa scripsit Barboia *Juris Ecclies. Universi. lib. 1. cap. 3. & 4.* inter quae haec sunt praecipua.

I. Quod Cardinales in Ecclesiis, quarum sunt Titulares, & aliis eorum Titulis subiectis habeant jurisdictionem Episcopalem. *cap. his que 11. h. 211.*

II. Ex communi opinione Cardinales, etsi non sint Episcopi, possunt conferre minores Ordines in propriis Titulis suis subditis, ac familiaribus. Tamburin. *de Jure Abbatum. tom. 1. disput. 11. quest. 4. num. 4.*

III. Privilegium ex consuetudine introductum habere dicuntur, quod ad supplicium ductum possint veste, aut pileo tegendo liberare. Plures cit. apud Barb. *d. c. 4. n. 67.*

IV. Assententia ex voto Cardinalium & consensu lata non datur appellatio.

V. Cardinales orto schismate Concilium congregare possunt, ut ita Ecclesiae pax restituantur, quamvis alias sine Authoritate Papae Concilia generalia convocare non liceat, ut inferius *in s. 4.* dicemus. Non tamen potest Collegium Cardinalium Sede Apostolica vacante quidquam potestatis vel jurisdictionis ad Papam pertinentis exercere, nisi aliquod tam grande vel evidens immineret periculum, ut omnibus & singulis Cardinalibus praesentibus videretur leviter occurrendum. *Clem. Ne Romani. 2. de Electione. & Bulla Pii IV. quae incipit. In eligendo.*

VI. Cardinalibus data est potestas interpretandi Tridentinum Concilium, de quibus Declarationibus *in Proemio.*

20 VII. Jus eligendi Romanum Pontificem hodie penes solum Collegium Cardinalium est, quamvis olim pro diversitate temporum ad electionem Pontificis quandoque to-

tus Clerus, & populus Romanus adhibitus fuerit. *cap. 5. 7. quest. 1.* id tamen postea immutatum est, ut dicemus. Imperatori quoque Carolo Magno ob insignia ejus in Ecclesiam merita datum esse privilegium, ut posset eligere Romanum Pontificem, traditur *in c. Adrianus. 22. dist. 63.* neque enim excedit vires Pontificis Laicum ad jus Spirituale per privilegium habilitare, prout ad jus patronatus omnes Laici habilitati sunt. Non desunt tamen Doctores, qui cum Azor. *Inst. Moral. parte 2. lib. 4. cap. 2. quest. 3.* & Baronio *in Annalibus Ecclesiasticis Anno Christi 774. num. 10.* censeant, hoc privilegium vel commentitium, vel eo Imperatores non usos fuisse; sed ferme probabilius est, quod Pontifices non tollerant in Decreto Gratiani praesertim jani jussu Greg. XIII. emendato & correcto illud *Cap. Adrianus.* nisi dictum privilegium Imperatori revera datum fuisset. Demum autem cum experientia doceret, ex tanta multitudine eligentium, item & Imperatorum nimia potestate turbatam saepe potius quam expeditam summi Pontificis electionem, ea per posteriores Pontifices, & Concilia generalia solis Cardinalibus concessa est: privilegium enim propter abusum & publicam utilitatem revocari posse, traditur *in Titulo de Privilegiis.*

Porro electio summi Pontificis habet ista 21 specialia.

Quod non vocentur absentes Cardinales, sed tantum expectentur per 10. dies computatos a morte Pontificis.

II. Quod Cardinales eligentes, & praesentes a dictis decem diebus includantur *in conclave*, singuli per singulas cellas, & cubilia.

III. Nisi intra tres dies, postquam *Conclave* ingressi sunt, elegerint Pontificem, tunc per spatium quinque dierum sequen-

tium tam in prandio, quam in coena uno solo ferculo, & post hos dies sine electione etiam elapsos, solo pane, vino & aqua debeant esse contenti.

IV. Licet in aliis electionibus sufficiat, ut *major & sanior pars Capituli* in electione consentiat, in electione tamen Pontificia *duæ tertia* Cardinalium, seu duæ partes, si totum Collegium in partes tres dividatur, requiruntur.

V. Ut ista fideliter à Cardinalibus observentur, executores, & compulsiores à jure, & autoritate pontificiâ constituti sunt præcipui Magistratus, & Domini loci illius, siue Romæ siue alibi, ubi electio Pontificis celebratur, prout ista habentur *in c. licet. 6. de Electione. cap. 3. eodem tit. in 6.* tradit etiam Barb. *Juris Ecclæs. lib. 1. c. 1. n. 39. ubi n. 58.* exemplis, & ratione comprobatur, quod non requiratur, ut eligendus in Pontificem sit de numero Cardinalium, sed possit esse quicumque extraneus idoneus: quia *in d. cap. licet.* dicitur, quod nulla exceptio opponi possit ei, qui à duabus partibus Cardinalium electus est.

Solennitatem autem, quæ sit Romæ cum noviter electo S. Pontifice, ex Authore SS. Cæremoniarum prolixè refert Majolus *in diebus Canic. tom. 2. colloq. 6.*

§. III.

De Legatis Sedis Apostolicæ.

Quia de Legatis Sedis Apostolicæ supra speciali Titulo *de Officio Legati* actum est, eò me remitto.

§. IV.

De Patriarchis, Primatibus, & Archiepiscopis.

SUMMARIÆ.

22. Patriarcha qui, & quot?
23. Primates qui?
24. Patriarcharum Potestas.
25. Archiepiscopus quis?
26. Archiepiscopi superioritas & potestas.
27. Archiepiscopi jurisdictio in suffraganeos an sit tantum in casibus specialiter à jure permissa?
28. Archiepiscopus post Concil. Trid. qualem habeat jurisdictionem in criminalibus & civilibus Suffraganeorum causis.
29. Archiepiscopus potest censuras ferre in Suffraganeos per se, non per Vicarium.
30. Archiepiscopus in subditos Suffraganeorum specialiter jurisdictionem non habeat.
31. Fallit in casibus hic expressis.
32. Judex potest punire injuriam sibi tanquam injuriam illatam.

Quamvis olim post Summum Pontificem ante Cardinales primum locum obtinuerint *Patriarchæ*, hodie tamen Cardinales de consuetudine, & juris ratione præfunt Patriarchis tanquam unum Corpus constituentes cum summo Pontifice, & primarii Ecclesiæ Catholice Directores.

Patriarcha græcè *Summus*, seu *Princeps patrum* appellatur, teste Isidoro *in Cleros. 1. v. Patriarcha. dist. 21.* sunt autem Patriarchæ alii principales, alii minus principales. Principales in Ecclesia sunt quatuor, nimirum Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus; quorum tres posteriores tempore quidem priores sunt, sed Constantinopolitanus primus nominatur propter relictam Imperatorum Græcorum in urbe Constantinopolitana. Minus principales Patriarchæ dicuntur, qui inter Latinos Romani Pontificis indulgentiâ, vel ex inveterata consuetudine patriarchale nomen sibi vindicant. Ejusmodi sunt Patriarcha Aquileiensis, Venetus, Æthiopiæ, & Indiarum.

Primates, qui à nonnullis Patriarchis subinde dicuntur, sunt quidam Archiepiscopi

potentiores, & majores Metropoles regentes, ut in Hispania Toletanus, in Germania olim Magdeburgensis, hodie verò Cellisimus noster Salisburgensis. Sed quòd alicuius Patriarcha minor vel Primas appelletur, nihil in effectu tribuere, sed tantum augere titulum, quæ verò aliàs in jure de Patriarchis leguntur, de quatuor principibus intelligi debere, notavit Barb. d. 17. c. 6. n. 10. & 49.

24. Porro potestas Patriarcharum maximè in eo consistit, quòd Ordinarii habeantur omnium Archiepiscoporum & Episcoporum sui districtus, atque ab his appellationes jure recipiant, & crucem non tantum in suo Patriarchatu (sicut Archiepiscopi in sua Provincia) sed ubique extra præsentiam summi Pontificis, vel Legati ejusdem de lateri præferre possint. cap. antiqua. 23. & Clem. Archiepiscopo. 2. de Privilegiis Barb. de cap. 6. Verum quia hodie juxta prophetiam. Psal. 78. *Venerunt gentes in hereditatem Domini*, & primi quatuor Patriarchatus Græci non amplius in potestate Christianorum sunt, idèò qualem jurisdictionem, & auctoritatem nostri Patriarcha Latini habeant, ex specialibus eorum privilegiis, & consuetudine singulorum locorum petendum erit.

25. Archiepiscopus Princeps Episcoporum dicitur: *Archos* enim græcè *primum* vel *Principem* sonat. *Metropolitani* quoque à mensura, sive multitudine civitatum (dicitur autem *civitas* frequenter in Canonibus *Dioecesis Episcopalis*, sumendo partem pro toto, sive residentiam Episcopi pro toto ejus districtu) suæ provincie nuncupatur. cap. 1. dist. 21. & quamvis textus in d. cap. 1. videatur aliquam differentiam habere inter Archiepiscopum & Metropolitanum, tamen communis est opinio, nullam esse, nisi fortè alicubi reperiat Ar-

chiepiscopus, qui nullum sub se Episcopum suffraganeum habeat: hic enim Archiepiscopus, non verò Metropolitanus, & Archiepiscopus potius titularis, quàm verus dicendus esset.

Obtinet autem Archiepiscopus duplicem 26 superioritatem.

I. Respectu suæ immediatæ Dioecesis, in qua habet illa jura, quæ cuivis alteri Episcopo competunt.

II. Respectu sui Archiepiscopatus, sive *Provinciae*: & dicitur *Provincia* collectio omnium dioecesium inferiorum Episcoporum Archiepiscopo subjectorum, qui & Episcopi Suffraganei dicuntur, quòd suffragentur Archiepiscopo in officio Episcopali, in consecrationibus, conciliis, aliisque negotiis ipsum adjuvent.

Circa istam superioritatem Archiepiscopi respectu Provinciae notanda sunt sequentia.

I. Quòd præstantia Archiepiscopi non sit in sacro Ordine, seu in charactere spirituali, sed in dignitate majoris officii; hoc tamen officium quatenus complectitur jura præcisè Archiepiscopalia exercere non potest ante susceptum Pallium, sicut supra in tit. de *Auctoritate, & usu Pallii*: diximus.

II. Archiepiscopus est Ordinarius omnium 27 Episcoporum suæ Provinciae. Non desunt autem, qui doceant, Archiepiscopum in Episcopos nullam habere potestatem, nisi in casibus à jure nominatim expressis, per textum in cap. 2. §. *sed neque de Translacione Episcopi*, ubi: *quia nonnunquam intelligitur prohibitum, quòd non invenitur concessum*. Ita Hostiensis & alii citati à Quaranta in *Summa Bullarum*. Verbo *Archiepiscopi Auctoritas*. num. 10. Sed non video quomodo hoc jure defendatur: si enim Archiepiscopus Ordinarius dicitur Suffraganeorum, teste ipso Quaranta. d. loco. arg. c. *cognovimus*. 6. *causa* 10. *quæst.*

quest. 3. c. quia pastoralis. 11. in princ. ubi Abbas n. 2. & Barbola in Collect. num. 4. De Officio Ordinarii. cap. 1. Eodem in 6. quomodo non habet fundatam intentionem in iure, sicut quilibet ordinarius Iudex, qui regulariter potest omnia, quae ad jurisdictionem ordinariam pertinent, nisi specialiter reperiantur excepta? Quod si tantum posset specialiter permittit, potius delegatus à iure, quam Ordinarius dicendus esset; Textus vero in d. cap. 2. nihil probat: quia ibidem Pontifex non facit enunciationem universalem, sed dicit *nonnunquam*. id est, aliquando, & in materiis specialiter summo Pontifici reservatis, sicut ibi de translatione Episcoporum sermo est, intelligi prohibitum, quod non invenitur concessum.

Hodie tamen noviter constitutum est per Trid. sess. 24. de Reform. cap. 5. quod causa criminalis Episcoporum graviore tantum à summo Pontifice, minores vero tantum à Concilio provinciali, vel ab illo deputandis terminentur.

- 28 Hanc Trid. constitutionem à S. Congr. Card. etiam ad causas civiles extensam refert Barb. d. lib. 1. c. 7. sub n. 46. & in Collect. ad Trid. d. c. 5. n. 7. Sed antequam dicta Card. declaratio in forma authentica exhibeatur, non possum adduci, ut credam, Concilii Congregationem hoc statuisse, idque ex sequentibus. Enim vero ante Concilium indubitatum & apud Doctores receptum fuit, Archiepiscopum tanquam Iudicem ordinarium posse cognoscere de causis civilibus suffraganeorum. Abb. & Barb. in d. c. pastoralis. 11. de Officio Ordinarii. Scaccia de Appell. quest. 8. n. 98. Concilium autem Trid. nec verbo causarum civilium exceptionem fecit; cum ergo tantum causarum criminalium meminerit, potius infertur, quod exceptio de causis criminalibus firmet regulam in causis civilibus non

exceptis: neque enim plus de iure veniebat correctum, quam expressum. L. precipimus. 32. in fine. Cod. d. Appellat. & quod Cardinales possint quidem Concilium declarare, non vero ultra proprietatem verborum extendere, in Proemio De cretaliis dictum est. Praesertim verò haec Cardinalium declaratio in istis locis, rarissima sunt Concilia provincialia praticari non posset, & perquam difficile foret in quacunquē causa Romanum Pontificem accedere, partes sumptibus gravare, & Metropolitanam intervertere.

III. In casibus ad jurisdictionem Archiepiscopi pertinentibus, cum rationabilis causa fuerit in suos suffraganeos censuras imponere, ita tamen, ut non statim ad excommunicationem deveniat, sed prius ingressum in Ecclesiam interdicit, ne per excommunicationem Episcopi mox sua jurisdictione cum Ecclesiae dispendio priventur. Item ut per se Archiepiscopus censuras ferat, non per Vicarium: quia Vicarius in Episcopos Suffraganeos censuras ferre prohibetur propter reverentiam Pontificalis officii, nisi Archiepiscopus in remotis exilat. c. 1. de Officio Ord. in 6.

IV. In subditos Suffraganeorum Archiepiscopus regulariter nullam jurisdictionem habet. c. pastoralis. 11. de Officio Ordinarii. cap. venerabilibus. 7. de Sententia excom. in 6. Quare nec eos in prima instantia iudicare potest. cap. duo simul. 1. de Officio Ordinarii; Et censet Panor. in d. c. pastoralis. num. 2. si Episcopus contra suum subditum litem habeat, quod non debeat eum convenire coram Archiepiscopo, qui non est iudex immediatus illius subditi; neque tamen etiam ipse Episcopus debeat esse iudex in causa propria, sed coram arbitris electis res expedienda sit; à quibus tanquam arbitris juris & necessariis dabitur

ad Archiepiscopum, appellatio. arg. cap. ab
arbitris. 11. de Officio Deleg. in 6. Insuper non potest Archiepiscopus compellere
 subditum sui suffraganei, ut testimonium
 coram se dicat, sed debet id facere per litem
 requisitorias, seu *mutui compassus*,
 qua testis non potest compelli, nisi a suo
 immediato Iudice. *cap. 1. §. neque de Foro
 competentis. in 6. Quaranta d. loco 11. 12.*
 Venit hanc regula huius notandi quarti habet
 aliquas exceptiones.
 31 Nam. V. in appellatione propter effectum
 notorium devolutivum & in visitatione
 Provinciae Archiepiscopus acquirit jurisdictionem
 in subditos suffraganeorum. *c. Romana. 3. de Appell. in 6. c. fin. de
 Censibus. in 6.* ubi dicitur, quod Archiepiscopus,
 dum visitat Provinciam, possit
 confessiones subditorum Suffraganeorum
 audire, & absolvere a casibus suo Episcopo
 reservatis, & a censuris.
 VI. In Vicarium Episcopi Suffraganei
 Archiepiscopus etiam jurisdictionem habet, si
 delinquat in officio sibi commisso, si
 delinquat causam appellationis delatam ad
 Archiepiscopum, si utatur jurisdictione sui
 Episcopi excommunicati, si non servet privilegia
 sedis Apostolicae. *cap. 1. & ibi Gl. ff. in
 1. rationabili. de Officio Vicarii. in 6.*
 VII. Crimina notoria, quae commiserunt
 subditi Suffraganeorum, Archiepiscopus
 punire potest etiam extra visitationem, &
 appellationem. *cap. 1. §. sine. de Censibus.
 in 6.* quod tamen Sylvester V. Archiepiscopus
 recte putat procedere, si Suffraganeus
 in puniendis illis criminibus fuerit negligens;
 videtur proinde monitio Archiepiscopi
 procedere debere.
 VIII. Potest punire subditos Suffraganeorum,
 qui sibi, nuntiis, aut familiae suae in
 exercitio jurisdictionis injuriam intulerunt.
 32 *cap. 1. de Panis in 6. Quaranta d. loco*

num. 23. sicut Judex quilibet potest punire
 injuriam sibi illatam propter reverentiam
 Judicis, ne cogatur coram alio Iudice litigare.
*L. nullum. 14. Cod. de Testibus Gail.
 Lib. 1. Observ. 39.*
 IX. Archiepiscopus potest praecipere Suffraganeis,
 ut per suas dioeceses servent ea,
 quae ipse servat in sua, modo sint fundata in
 jure communi, vel statuta in Concilio provinciali;
 unde & potest pravam consuetudinem tollere,
 & contravenientes suo mandato punire,
 quia ad ipsum sollicitudo totius Provinciae
 pertinet. *cap. Dilectus. 30. de Simonia. &
 Quaranta d. n. 23.*
 X. Potest alicui praedicationis officium in
 tota sua Provincia, adeoque etiam in dioecesis
 Suffraganeorum interdicere, & malefactorem
 promeritum extra totam suam provinciam
 relegare. *cap. Tuarum. 11. de Privilegiis.
 c. 2. & ibi Barb. n. 4. de Arbitris.*
 XI. Supplet negligentiam, vel Jurisdictionem,
 si Episcopus Suffraganeus subdito denegat
 absolutionem, dispensationem juxta circumstantias
 rei, & personae de aequitate debitam,
 executionem ultimae voluntatis, institutionem
 ad praesentationem Patroni &c.
 XII. Potest concedere indulgentias, nimirum
 in dedicatione Ecclesiae cujuslibet annum unum,
 anniversario dedicationis 40. dies, quae
 prosint etiam subditis Suffraganeorum ad
 eas lucrandas advenientibus, *juxta cap. cum
 ex eo. 14. Eccl. seq. de Penitentia & remiss.*
 Demum ratione rei fita, contractus aut
 delicti non est dubitandum, quin subditus
 Suffraganei coram Archiepiscopo recte conveniatur,
 si in ejus dioecesi contraxerit &c. *c. fin. de
 Foro competentis.* quando vero Archiepiscopus
 Concilium Provinciale convocare, aut Provinciam
 visitare debeat, *§. sequenti.*

ENGEL IN DECRET. LIBER L

Cc §. V. De

ENGEL
 DECRET.
 LIBER L
 DE
 DECRETIS
 LIBER L
 DE
 DECRETIS

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

§. V.

De Episcopis, eorum Officio & Potestate.

SUMMARIUM.

33. Episcopus unde dicitur?
34. Episcopi potestas diverso respectu à Christo & à Papa.
35. Episcopus potest in sua diocesi, quod Papa in Ecclesia, qualiter intelligendum?
36. Episcopi potestas alia Ordinis, alia iurisdictionis.
37. Lex iurisdictionis, & lex diocesana.
38. Episcopus non consecratus potest ea, quae sunt Ordinis delegare.
39. Episcopus circa iura Episcopalia habet fundatam intentionem in iure.
40. Diocesani limites determinare tantum potest Papa & ibi casus notabiles.
41. Episcopus qualiter tenetur visitare Dioeceses.
42. Appellatio à visitatione & correctione quando dicitur.
43. Concilia generalia convocantur à Papa & qualiter?
44. Concilium non est supra Papam, nec à Concilio dependet.
45. Constitutioni Concilii non derogatur sine speciali mentione.
46. Concilia Provincialia convocantur Archiepiscopus, quando & qualiter?
47. Concilium diocesanicum quando & qualiter convocet Episcopus?
48. Dispensare contra Canones regulariter non competit Episcopo.
49. Dispensare quando possit Episcopus?
50. Trid. sess. 24. de ref. c. 6. explicatur contra communem aliorum, quo ad verba, ex delicto.
51. Irregularitas vel delictum quatenus debeat esse occultum, ut vigore Trident. dispensari possit?
52. Delictum quando dicatur deductum ad forum contentiosum.
53. Episcopus aliquando dispensat per Episcopum in re levi, & ubi periculum est in mora?
54. Dispensatio an competat Episcopo, quando est dubium, an res exeat dispensatione?
55. Dispensari an possit Episcopus secum ipso?
56. Episcopus praecedat omnes saeculares dignitates.

Alia Summaria post §. 6.

33 **Q**uamvis nomen Episcopi antiquissimum sit, non solum in veteri Testamento (juxta illud Psalm. 108. Episcopatum ejus

accipiat alter) sed etiam apud Ethnicos risonfultos ulitatum, L. munerum. 17. 7. ff. de Muneribus & honoribus. hoc tamen proprium factum est Christiana Religionis, veteri nihilominus sensu servatum adhuc significet praecedentiam & praesentiam, quae Episcopus Clero ac populo praesidet. Unde Episcopi alio nomine etiam Spectatores, in cap. 1. dist. 21. & Superintendentes in c. qui Episcopatum. 11. caus. 8. quae appellatur: *Episcopi* enim Graecè *Super Episcopos* idem, quod *intento* significat.

Credit porro Ecclesia Catholica juxta veterius dieta ad principium hujus mundi esse quandam Hierarchiam Ecclesiasticam in eaque Episcopos suo loco divinitus à Christo institutos, & majores tum ordinem jurisdictionis esse Presbyteris, & in Evangelio legitur, Christum alios Apostolos, alios Discipulos elegisse. Luc. 10. 10. ita in locum Apostolorum Episcopos & Discipulorum Presbyteros, aliosque Ecclesiae Ministros successisse. cap. in novis dist. 21. cap. quorum vices. 6. dist. 11. licet interim in primitiva Ecclesia, ubi Christiana necdum erat in multas orbis partes diffusa, Episcopalis dignitas non ita extiterit, & Episcopi tunc Presbyterorum officio functi, Presbyteris e contra potestate Episcopalis communicata, & propterea quatenus Presbyteri Episcoporum nomine appellati fuerint.

Quare ulterius, si potestatem Episcopalem in se consideremus, ea à Christo data esse si verò spectemus quoad certas Dioeceses & districtus ac populos Episcopis subiectos à summo Pontifice descendit, ad quem pertinet limites Dioecesium assignare, & populo de idoneis pastoribus providere: quod ipse est Pastor universalis vocatus in plenitudinem potestatis, Episcopi verò tantum in partem sollicitudinis. c. qui se. 12. cap. 11.

32. 2. 4. 6. cap. ad honorem. 4. de Autho-
ritate & usū Pallii.

Uole quod communiter Doctores solent
dicere cum Abbate in c. etsi Clerici. 4. §.
de adulterio. de Judicis. quod Episcopus
possit in sua Diocesi, quæ S. Pontifex in
sua Ecclesia, nisi reperiantur specialiter
excepta, intelligendum est cum debita sub-
ordinatione ad summum Pontificem, & sal-
ua legibus, ac constitutionibus Papalibus,
quibus Episcopus subesse debet. d. c. qui se
& seq. & Clem. ne Romani. 2. de Elect.

Dividitur autem potestas Episcopi in
potestatem Ordinis, & potestatem Juris-
dictionis.

Potestas Ordinis dependet ab Ordine &
charactere Episcopali, hic verò a Sacerdotio,
& consecratione. Et hæc potestas con-
sistit potissimum in tribus, scilicet in confir-
mando, ordinando, & consecrando, solet-
que exerceri in vestibus, & ornamentis pon-
tificibus.

Potestas jurisdictionis est, per quam Epi-
scopus constituitur Judex, & Pastor Eccle-
siae suæ, ut possit decidere lites, conferre
beneficia, visitare, corrigere &c. & datur
hæc potestas per Canonicam electionem se-
cunda confirmatione.

37. Aliquando tamen hoc vocabulum juris-
dictionis latius accipitur, ut etiam ea, quæ
Ordinis sunt, comprehendat, quatenus ni-
mirum Episcopus non alienis, sed suis tan-
tum subditis, regulariter actus Ordinis im-
petari valet. Hinc in cap. dilectus. 18. de
Officio Ordinarii potestas Episcopi dividi-
tur in Legem Jurisdictionis, & Legem
Diocesanam, & teste Gloss. ibidem per Legem
Jurisdictionis intelliguntur omnia ea,
quæ in dando consistunt, sive deinde ex
Ordine, sive ex Jurisdictione Episcopi
procedant, ut dare Ordines, confirmatio-
nem, consecrationem, beneficia, sententias

& similia. Ad legem Diocesanam autem
referuntur, quæ consistunt in recipiendo,
id est, quæ Episcopus à suis subditis exigere
& recipere potest, ut cathedraticum, cha-
ritativum subsidium & portionem canoni-
cam &c. Ita etiam intelligendum est, quod
dici solet, omnia Monasteria regulariter
esse exempta à Lege Diocesana Episcopi,
excepta procuracione visitationis. cap. ve-
nerabili. 24. de Censibus. & portione ca-
nonica, cap. requisivisti. 13. vers. secus au-
tem. de Testamentis. non verò à Lege juris-
dictionis, nisi speciali privilegio vel præscri-
ptione munita sint. Quæ de re dixi de Pri-
vilegiis Monasteriorum. Privilegio. 3.

Licet porro Episcopus non consecratus
ea, quæ sunt Ordinis, per se exercere ne-
queat, potest tamen alteri Episcopo delega-
re seu licentiam concedere, ut loco sui or-
dinationis, consecrationes, aliæque, quæ Or-
dinis Episcopalis sunt, peragat. Textus &
Interpres in cap. suffraganeis. 11. de Ele-
ctione: est enim delegatio actus juri dicti-
onis, quam Episcopus per canonicam electi-
onem, institutionem, & confirmationem
citra etiam consecrationem consequitur.
Non obstant regulæ juris, quod quis per se
non potest, id etiam non potest per alium;
Item nemo potest plus juris in alium trans-
ferre, quam ipse habeat. L. nemo plus ju-
ris. 54. ff. de R. J. Nam re. cum Panor. in
c. 1. de Translatione Episcopi num. 10. hæc
regulas procedere, si delegatus id, quod facit,
ex mero jure delegantis facere debeat, ut
si alicui de cetero nullam jurisdictionem
habenti Episcopus causam judicialem com-
mittat; secus verò, si Delegatus habeat pri-
us propriam potestatem & habilitatem ad
actum exercendum, & tantum desit ipsi li-
centia respectu loci.

Quod si Episcopo ab alio aequali vel
inferiori Prelato infra fines suæ Diocesis

C c 2

super

super illis, quæ ad ordinem vel jurisdictionem Episcopalem pertinent, lis moveatur prætendendo aliqua Episcopalia jura, vel exemptionem à jurisdictione Episcopi, onus probandi non incumbet Episcopo, quamvis actor sit, sed alteri adversario suo, quia Episcopus habet fundatam præsumptionem in jure pro se, quod omnia ista ad ipsum pertineant, nisi contrarium ostendatur. *cap. Conquerente. 16. de Officio Ordinarij. c. cum non liceat. 12. cap. cum olim. 18. de Prescrip. cap. cum persona. 7. de Privilegijs in 6.*

40 Limites autem & fines Diocesium assignare, restringere, vel extendere nec ad Episcopum, nec Archiepiscopum, sed ad Summum Pontificem pertinet. Ideo notabilem decisionem ponit Aloytius Riccius *in Praxi fori Ecclesiastici. decis. 542. in veteri editione*, quod Archiepiscopus Neapolitanus non potuerit concedere domum Episcopo Averiano in Civitate Neapolitana, eamque efficere Diocesis Averlanæ, ut Episcopus Averlanus in tali domo Neapoli ob majorem suam commoditatem habitando diceretur residere in loco suæ Diocesis ad evitandas pœnas juris præsertim Concilij Trident. *Sess. 23. de Reform. c. 1. contra non residentes Episcopos latus.*

41 Præterea cum Episcopi & Ecclesiarum Prælati per sanctum spiritum constituti sint, ut evellant & dissipent vitia subditorum, e contra aedificent, & plantent virtutem, & religionem Christianam, ideò de jure incumbit Episcopo, ut propriam Diocesium per seipsum, aut si legitime impeditus fuerit, per suum generalem Vicarium singulis annis visitet, & si quotannis totam singularem ejus latitudinem visitare nequeat, saltem majorem ejus partem visitare non prætermittat, ut tota visitatio biennio compleatur. Trident. *Sess. 24. de Reform. c. 3.* Sed quia

hoc decretum licet saluberrimum Ordinariis fatis molestem, & Ecclesijs ob procurtionem, seu sumptus visitantibus prælatos nonnihil grave videtur, propterea hæc Diocesis in plurimos Archidiaconatus, & Decanatus distributa est, in quibus Archidiaconi, & Decani certis temporibus debent synodos & visitationes peragere, ac omnia aëla, & qualiter cura animarum ubique ministraretur, ad Consistorium transmittent quo remedio adhibito possunt Ordinarij consulari rarij generales visitationes instituendo, dummodò non profus tollantur.

A Metropolitanis verò etiam postquam, & totaliter visitatam propriam Diocesium non debent visitari Cathedrales Ecclesie neque Dioceses suorum Suffraganeorum, seu Comprovincialium, nisi ex causa quæ in Concilio Provinciali prius cognita, & approbata fuerit. Trident. *d. c. 3.*

Cæterum quia sæpe fit, ut rei criminis ad evitandas pœnas & Episcoporum subesse fugienda judicia querelas & gravamina molestant, ac per appellationem ad superiores Episcopi processum impedire nitantur, ut remedio ad innocentie præsidium institutum ad iniquitatis defensionem abutantur, constituit idem Conc. Trident. *Sess. 13. de Reform. cap. 1. ut causas visitationum, correctionem morum, aliasque criminales ante definitivam sententiam nulla appellatio impediatur, vel suspendatur; nisi tale gravamen alicui inferatur, quod per definitivam nequeat reparari.*

Item etiam, si Episcopus procedat contra exemptos, aliosque privilegiatos in casibus à jure non permissis, dari & admitti debere appellationem refert Barb. *in Collect. ad d. c. 1. n. 1.* Videatur quoque elegantissimus textus & adhortatio ad Episcopos in eodem *cap. 1.* qualiter in correctione juxta momentum Apostoli debeant potius esse pastores quam

quam percussores, arguere, obsecrare, increpare in omni bonitate, & patientia, nisi quatenus delicti gravitas, vel delinquentis contumacia ad aliorum terrorem acriorem subinde castigationem requirit. Alia de vitiationum materia in *Tit. de Censibus* traduntur.

41) Uterius ad officium Episcopi pertinet Synodum, seu Concilium convocare. Sunt autem Concilia alia *Generalia*, sive *Oecumenica* totius Ecclesie, alia *Provincialia*, & alia *Diocesana* Concilia *generalia* Auctoritate summi Pontificis legitime congregantur, quibus extra urbem non solet perire, sed per Legatos suos interesse; aliter vero congregata Concilia illegitima & nullius auctoritatis habenda sunt. Legitur quidem aliquando ab Imperatoribus congregata fuisse Concilia, id tamen vel de facto attentatum fuit, vel Ecclesiam precipiente, rogante, vel approbante, ut patet *ex dist. 17. per totam*, ut nimirum Imperatores sua potentia, & brachio seculari Concilij libertatem & auctoritatem manutenerent ac defenderent.

Si contingeret, quod absit, Papam de hæresi diffamatum vel suspectum esse, nolleque Concilium generale convocare, vel schisma in Ecclesia oriri, tunc Concilium per Cardinales, vel saltem duas eorum partes, illisque negligentibus vel recusantibus per Patriarchas, & his etiam nolentibus per Imperatorem, & alios Prælatos Ecclesiasticos convocari posse tradit Sylvest. V. *Concilium n. 6. c. 7.* ubi etiam dicit, videri quidem esse in arbitrio Papæ, quos & quot velit ad Concilium vocare, nec esse curandum de diminuto numero propter illud Christi *Matt. 18. v. 20. ubi sunt duo, vel tres in nomine meo congregati, ibi sum ego &c.* si tamen causa fidei ad extripandas hæreses, & schismata tractetur, omnes tunc

Catholicos Episcopos vocari debere ait, cum omnes tangat & concernat.

Cæterum vero Concilium non est supra 44 Papam, sed ab eius Auctoritate & approbatione dependet, nec ei potest legem præfigere, nec appellationem ab eo recipere. *cap. 4. de Elect. junct. Bulla: Cæna Domini*, nec etiam absolute loquendo in definitione Articulorum fidei necessario à Concilio dependet, ut tradunt communiter Doctores apud Cajetanum *Opusculo de Auctoritate Papæ*, quia Christus, dum *Matt. 16. v. 18.* promisit *Ecclesiam suam fundare supra Petrum, contra quem Porta inferi, & consequenter errores, non prevalerent*, non restrinxit potestatem Petri, & successorum ejus ad generale Concilium; solent tamen Pontifices pro majori populi Christiani edificatione, & fiducia Conciliorum sententiam plurimum tribuere, nec facile ab ea recedere, neque eorum decretis sine speciali clausula, & mentione derogare. Unde communiter etiam dicunt Doctores, quod constitutioni vel Canoni in aliquo Concilio generali edito non censetur per rescriptum Pontificium contrarium derogatum, nisi quatenus de eo mentionem facit. Colligitur *ex c. nonnulli. 28. ubi Felinus n. 3. de Rescriptis. Sanch. de Matrim. lib. 3. disput. 26. n. 7.*

46) *Concilia provincialia* convocat Metropolitanus per se ipsum, aut eo legitime impedito, suffraganeus antiquior singulis triennijs post octavam Paschæ, aut alio commodiore tempore pro more cujuslibet Provinciae.

Ad hoc Concilium vocandi sunt omnes Suffraganei Archiepiscopi. Item Episcopi nulli Archiepiscopo subiecti aliquem vicinum Metropolitanum semel eligere, in eisque Synodo Provinciali cum alijs interesse, & quæ ibi ordinata fuerint, observare debent.

bent. Tridentinum *Seff. 24. de Reform. c. 2.* Præterea etiam vocandi sunt alij omnes, quibus de jure, vel consuetudine competit ut intersint. *Trid. d. 1.* Competit autem Cathedralium Ecclesiarum Capitulis, maxime circa illa negotia, quæ ipsa Capitula principaliter concernunt. *c. fin. de his, quæ sunt à Prælati.* Ne tamen Ecclesiæ divino officio destituantur, si omnes Canonici ad synodum Provinciale abirent, ideo sufficit nomine Capituli mittere Procuratorem. *d. c. fin. ubi Pan. n. 4.* hunc verò Procuratorem non habere in Concilio vocem *decisivam*, quæ tantum Prælati competit, sed *consultivam*, cum pluribus tenet Quaranta in *Summa Bullarii. v. Concilium Provinciale. v. quarto.* Abbates ad Concilium Provinciale regulariter quidem cogi non debent, *cap. Episcopus. 11. dist. 18.* sed pertinent ad synodum Diocesana; expedit tamen eis, ut veniant propter statuta, quæ ibidem sunt quandoque in eorum præjudicium, quæ præsentibus tunc facilius impedire, quam ex postfacto in Synodo diocesana reclamare possunt. Joan Honorius in *Tit. de Constitut. num. 6.* Illi verò Abbates, qui habent populum, & territorium proprium, jurisdictionem quasi Episcopalem intra ambitum alicujus Provinciae, etiam ad Concilium Provinciale comparere debent, ita intelligendus est textus in *cap. ut Apostolica. 6. de Privilegiis. in 6. Quaranta. d. loco vers. quarto tertio.*

77 *Concilium Diocesana* celebrare debet Episcopus in sua diocesi, in primis ad recipienda Concilij Provincialis decreta intra sex menses, postquam Synodus Provincialis absoluta fuit; & deinde singulis annis. *Trid. d. loco. c. fin. dist. 18.* Ad hanc Synodum tenentur accedere omnes Abbates, qui nec populum, nec jurisdictionem quasi Episcopalem habent, propter quæ ad Pro-

vincialem vocentur. Imò etiam Abbates exempti, si membra habeant, id est, capellas, vel Parochias non exemptas, eorum membrorum intuitu ad Synodum Diocesana accedere, & Episcopo pro non exemptis membris reverentiam; & obsequium exhibere tenentur, honorem sibi præ aliis Abbatibus servato, ut primum post Episcopum locum obtineant. *cap. ex ore. 17. de Privilegiis.*

Porro materia in his Conciliis tractanda est reformatio, vel conservatio status Ecclesiastici, & rectæ administrationis curarum animarum, ut morum fiat moderatio, excessus corrigantur, controverſiæ componantur, & Ecclesiarum in æmmitati combus salubri provideatur. Ritus autem, & ceremoniæ faciendi Synodum diversæ sunt pro locorum diversitate, & videri poterunt apud Barb. de *Officio Episcopi. parte 9. alleg. 93. Quaranta. V. Concilium provinciale & Verbo. Synodus Diocesana.*

Pertinet etiam ad officium, & potestatem Episcopi quandoque in jure dispensare, circa quam potestatem aliqua notanda sunt.

I. Quamvis nonnulli cum *Gloss. in c. si clericus. 4. §. de adulteris. de Judic. & Palesio in Praxi Episcoporum. parte. 1. cap. 1. sub num. 60.* censent, Episcopum posse dispensare in omnibus casibus, in quibus non est ei expressè prohibitum; probabilius tamen est, & receptius Episcopum in Jure communi dispensare non posse citra juris permissionem; privilegium, vel consuetudinem: si enim juxta notam juris regulam, *res eo modo dissolvi debet, quo colligata est, l. nihil tam naturale 3. ff. de R. I.* sane quia Episcopus legem Canonicam non tulit, eam dissolvere non poterit; nec congruit, ut inferior subditus Legislatoris, & qui ejusmodi legi

obediare tenetur, pro suo arbitrio in lege dispensat. c. cum inferior. 16. hoc tit. c. dilectum. 15. de Temporibus ordinat. Clem. 8. Romanus. 2. in princ. de Electione. Illud quoque dictum inter Doctores vulgare, quod Episcopus in sua Diocesi possit ea, cum S. Pontifex in tota Ecclesia, intelligendum est cum debita subordinatione, ut jam superius explicatum est.

49 II. Tunc igitur regulariter, & sepositis specialibus privilegiis & consuetudinibus dispensatio competit Episcopo, quando ei a lege live Canone expresse, vel tacite permittitur.

Expressa permissionis exempla habentur in c. 1. de Filiis Presbyterorum. in 6. c. sane 2. de Cler. conjug. cap. & si clerici 4. §. de adulteris de Judio. in Trid. sess. 24. de refor. 2. cap. 6. & pluribus aliis locis. Ex quo ipso argumentum satis luculentum pro priori assertionem desumitur; frustra enim canones in certis casibus expresse dispensationem concederent, si alias de jure Episcopo competere.

Tamen permissam dispensationem Episcopo censent Doctores, quando textus Canonis impersonaliter loquitur v. g. dispensatio, possit dispensari &c. non adpendendo per sedem Apostolicam, vel Romanam Pontificem, ut in c. prater ea, §. de Exate & qualitate. c. de mens 2. De eo, qui cognovit. & cap. Postulasti. 7. ubi Gloss. & Doctores de Clerico excommunicato: tunc enim, quia gratis concederetur dispensatio Papæ, cui alias competit, & leges accipi debent de casibus dubitatis. L. 2. ff. Ad municipalem. censetur propterea illa facultas dispensandi data inferioribus Prælati, quibus de jure non competeret. Panor. in cap. ultimo. de Postul. Prælat. Barb. de Officio Episcopi. parte 2. Alleg. 34. n. 21.

In allegato porrò c. 6. Trid. ubi notabilis & ampla potestas dispensandi in omnibus censuris & irregularitatibus ex delicto occulto provenientes, excepto occulto homicidio voluntario, & aliis deductis ad forum contentiosum, conceditur Episcopo, advertendum est, quod ad hanc facultatem tria concurrere debeant.

I. Ut irregularitas sit ex delicto, ideoque ex communi interpretatione apud Barb. in Collect. ad idem caput 6. n. 24. Episcopus dispensare non poterit, si aliunde proveniat v. g. ex bigamia, ex judicio sanguinis iusto, ex illegitimis natalibus. Nomine quoque delicti etiam levissima culpa intelligitur tanquam in ordine ad dispensationem & materiam favorabilem. L. in lege. 44. ff. ad L. Aquilianam. Sed planè existimo, aliquem erroris damnari non posse, qui generaliter doceret, Episcopum in quacunque irregularitate occulta rectè dispensare, cum enim hæc facultas dispensandi sit privilegium nemini præjudicans, Episcopis & dispensandis favorabile, latius interpretari convenit, ut delicti nomine non tantum veniat peccatum in genere moris, vel contra præceptum, sed etiam defectus in virtute, perfectione, lenitate, & similibus, ut in Bigamo, Judice sanguinis &c. & delictum non tantum ipsius irregularis, sed etiam alterius, qui irregularitati causam dedit, sicut de dispensatione super illegitimis natalibus superius conclusimus. Alias manifestè sequeretur aliquod juris inconveniens, quod nimirum delinquens ex delicto commodum reportaret, & esset melioris conditionis, quam irregularis non delinquens. e. g. qui semel tantum ceu assessor in judicio seculari votum iustum in causa sanguinis dedisset ad summum Pontificem, ille verò, qui aliquem, non quidem voluntariè, sed culpa

saltem

saltem levi occidisset, ad Episcopum pro dispensatione mittendus foret; similiter qui duas uxores legitimas duxisset, non posset dispensari ab Episcopo ad ordines suscipiendos, & tamen posset, qui unam legitimam, & alteram de facto duxisset per polygamiam.

Dices, si hoc voluisset Concilium, non fecisset *delicti* mentionem, sed generaliter dixisset Episcopum in irregularitatibus dispensare posse. *re.* Mihi videri id maxime ex ea causa factum esse, quod Trid. ibidem non tantum de *irregularitatibus*, sed simul *cenfuris* Papalibus loquatur, quæ *sine delicto* & quidem mortali non incurruntur, ut propterea vocabulum *delictum* cenfuras maxime respiciat.

51 II. Requiritur, ut irregularitas sit *occulta*, ubi licet *Garcias de Benef. parte 7. cap. 11. num. 46.* & alii censeant, *delictum occultum* in presenti materia dici, quod non potest probari juridicè per testes duos; benignior tamen, & magis communis est sententia cum *Nav. in Manu. cap. 27. sub num. 254.* *Piascio d. n. 56.* hoc loco dici *occultum*, quod arbitrio prudentis Viri non est notorium apud plerosque & divulgatum, licet possit probari per aliquot testes, & sufficit tergiversatione aliquà celari posse. *arg. cap. fin. de Cohab. Cleric.* Item *radicem delicti* esse attendendam, & ideo Episcopum dispensare posse in irregularitate, quam contrahit excommunicatus celebrans, quando excommunicatio est occulta, licet celebratio sit manifesta, cum communi docent *Nav. Cons. 2. de Clerico non ordinato ministrante.* & *Piascius d. loco.*

Quod si delictum sit *publicum* in loco, ubi commissum, sed occultum in loco, ubi dispensatio petitur, an tunc Episcopus dispensare possit, diversa sunt Doctorum opi-

niones apud *Barb. in Collect. ad dictum cap. 6. Trid. n. 26.* Putarem ad mentem verosimiliorem Concilij has discordantias in hunc ferè modum componi posse, ut dispensandus regressurus sit ad locum delicti, & ibi victurus, obtineat sententia *negativa*: foret enim nonnihil scandalosum, publicè ibidem scire delictum, & irregularitatem, & non scire canonicam dispensationem; *affirmativa* verò, si vel in loco dispensationis, vel alibi in divinis ministraturus sit, ubi arbitrio Episcopi non esse proximum divulgationis periculum, ad delictum valde grave & enorme.

Tertium requisitum est, *ne delictum sit deductum ad forum contentiosum*, est, quod irregularis non sit conventus in iudicio, vel criminaliter, vel civiliter; subest namque periculum, nec reus condemnatur, & ita delictum ejus fiat notorium notorietate juris.

Dubitant quidem hoc loco Doctores, ut dicatur delictum ad iudicium deductum, debeat non tantum *citatio*, sed etiam *litis contestatio* intervenire? Mihi tamen probabilius videtur, solam citationem sufficere, tum quod regulariter per citationem dicitur iudicium coeptum. *cap. relatum. 19. de gratum. 20. de Officio Deleg. juncto. c. fin. de Officio Legati.* tum quod utique periculum divulgationis aperte subsit, quando quis ex causa delicti in iudicium vocatur. Verum hic *notandum est*, ad Episcopum redire jus dispensandi, si iudicium quoque modo progressum non habeat actore factum ab agendo desistente, vel reo ex defectu probationum absoluto, eò quod tali casu nulli subsecuta sententià delictum occultum maneat. *Riccus in Praxi fori Ecclesiastici part. 1. Resolut. 459.*

III. Per quamdam *Epyokiam*, seu benignam interpretationem, & tacitum

presumptum consensum Pontificis dispensare potest Episcopus, tamen nec expressè nec imperpersonaliter concedatur, quando materia & negotium, de quo quaeritur, esset leve, & parvi momenti; & quando, si expectandus foret Papalis consensus, magnum timeret scandalum, vel animarum periculum, vel aliàs urgens necessitas, difficultas ad Papam aditus, vel notoria supplicantis paupertas subesset. Nav. in *Manuali*. cap. 22. num. 85. Zerola. in *Praxi Episcoporum*. Verbo. *dispensatio*. q. 5. prout in impedimentis matrimonij, postquam bonâ fide contractum est; vel ubi periculum in mora, dispensare posse Episcopum in *Lib. IV. in tit. 16.* trademus. Imò etiam ad Matrimonium *contrahendum* ex his principijs dispensare posse Episcopum docet Sanch. de *Matrimonio*. lib. 2. disp. 40. num. 7. saltem in casu maximæ necessitatis, ubi v. g. ex imperitiâ mulieris impedimentum criminis, aut affinitatis ex copulâ fornicariâ hæctenus dissimulatum circa diem nuptiarum omnibus jam paratis Confessario detegeretur, nec possent nuptiæ sine infamiâ differri, aut alius modus evadendi arbitrio prudentis viri inveniri.

IV. Quando dubium est juris aut facti, an res egeat dispensatione militantibus in utramque partem probabilibus rationibus, licet Episcopo dispensare secundum probabilem quorundam sententiam tradit Eman. Saa. verbo. *Dispensatio* num. 1. sed nullam in hoc casu propriè dictam dispensationem, tanquam à legibus non concessam, solam vero declarationem ad evitandum scandalum & meliorem cautelam admittit Sanch. de *Matrim.* lib. 8. disp. 6. num. 18. qui duas limitationes potissimum circa dubium facti apponit: nimirum primo, ut si majores præsumptiones sint pro

impedimento, non possit Episcopus declarare; v. g. si aliqui testes deponant, nullam esse inter contrahentes consanguinitatem, alij verò plures numero, opinione integrioribus & pluribus iudiciis adjuti affirmant consanguinitatem. Secundo, ut etiam semel datâ declaratione nullum esse impedimentum, si ex postfacto appareat, revera subesse impedimentum, debeat de novo dispensatio impetrari ab eo, qui dispensandi potestatem habet. Possit tamen pro priori sententiâ dici, dispensationem in materiâ dubiâ concedi Episcopo per quamdam *Epykiam* & præsumptam mentem S. Pontificis ob communem hominum utilitatem: si enim in dubio conceditur Episcopo declaratio, nimis grave & cum frequenti scandalo conjunctum videtur, ut appareat ex postfacto certitudine omnes illi actus ad talem declarationem præviâ bonâ fide celebrati invalidi proclamantur.

Sed quid si Episcopus ipsemet contrahat irregularitatem, censuram, vel casum occultum indigentem dispensatione, & in quo cum subdito dispensare possit, an etiam secum ipso dispensare poterit?

Ratio dubitandi est, quòd non regulariter possit jurisdictionem in se ipsum exercere, sicut nec sibi ipsi beneficium conferre. cap. *fin. de Institutionibus*.

Nihilominus dicendum est, Episcopum in tali casu non habere necesse, ut in se ipsum propriè jurisdictionem exerceat, sed posse declarare per quamdam præsumptionem & benignam Canonum interpretationem, quòd non sit obligatus illâ lege, à qua posset hic & nunc subditum immunem pronuciare: ne sit deterius conditionis, quàm subditus, qui tali casu non teneretur Romæ dispensationem impetrare; securius autem erit, si Episcopus suo Confessario

Dd

pote-

potestatem se absolvendi dederit: quamvis enim nemo possit in se jurisdictionem exercere, alteri tamen potestatem in se exercendi dare potest, sicut idem facit S. Pontifex, cum non habeat in terris superiorum, cuius jurisdictioni subfit, suo Confessario in se jurisdictionem. Videatur Laym. in *Tract. Legum c. 22. num. 30. & seq.*

16. Episcopos ceterum in suis Diocesis honorare & revereri ut Patres & Pastores debent non tantum Principum ministri, sed & ipsi Principes quicumque saeculares. Prout Concilium quoque Trid. *sess. 25. de Ref. cap. 17.* mandat, ut Episcopi hunc suum honorem & prerogativam omni meliori modo conservare studeant, ne quid Episcopali dignitati decedat.

§. VI.

De Prothonotariis Apostolicis & aliis inferioribus Praelatis & Clericis

SUMMARIUM.

- 57. Prothonotarii qui & qua participantium prerogativa?
- 58. Prothonotarii Titulares.
- 59. Prothonotariorum beneficia sint ne reservata?
- 60. De Vicario, ejusque praecedentia.
- 61. Capituli Cathedralis Ecclesiae praecedentia.
- 62. Abbatum prerogativa, & ibi de Praepositis, & Decanis.
- 63. Clericorum inferiorum prerogativa inter se.
- 64. Ordinum Regularium inter se prerogativa.
- 65. Praecedentiarum lites inter personas Ecclesiasticas componit Episcopus.

17. Post Episcopos in Curia Romana dignitati proximi sunt Prothonotarii Apostolici participantes, a proto graece; id est, primus latine. Unde & S. Stephanus Protho-Martyr dicitur. Creduntur primitus à Clemente I. ad conscribenda SS. Martyrum gesta instituti.

Dico autem *participantes* in isto gradu constitutos, qui scilicet actu servant, à Roma expediunt Bullas Ecclesiarum & Monasteriorum. Horum Collegium olim ex 7. constituitur, hodie vero per Sixtum V. in Bulla *Romanus Pontifex.* ad 12. multiplicatum est. Idemque Pontifex in alia Bulla, quae incipit: *Laudabilis.* diversis privilegiis hos Prothonotarios honoravit, ut privilegio creandi Doctores, & Notarii publicos, legitimandi spurios, testandi in bonis Ecclesiasticis, exemptionis, plenae praecedentiae; & pluribus aliis.

Alii autem sunt *Prothonotarii non participantes*, sive honorarii, & titulares, quibus non competit tanta prerogativa ut alios Praelatos; praeferrunt tamen Clericis inferioribus specialem praelaturam dignitatem non habentibus. Conceditur quoque ipsis facultas deferendi aliquem habitum Praelatorum, gestandi rochetum & mantellum tam nigri coloris, quam violacei, utendi pileo superius insignis gentilitiis; & censentur etiam in aliquo dignitate, ita ut *jux. c. statutum de Rescriptis. in 6. causa* Papales delegari possint. Subiungunt tamen jurisdictioni Episcopi, saltem in Sedis Apostolicae Delegati. Trid. *sess. 24. de Reformatione. cap. 11.* Neque etiam possunt in annulo in missa; nec paramenta sumere de altari, sed in sacristia; nec benedictiones paramentorum facere, vel in caeremoniis Abbatum & Praelatorum propriis uti. Videatur Cassaneus in *Carthago gloriae mundi. part. 4. consideratione. 29. Barb. Jur. Eccles. univ. lib. 1. cap. 23. ubi num. 37.* docet Prothonotariorum participantium, sed ad instar vel à Legatis creati, esse reservata per Extravag. *ad Regimen. 13. de Praebend. & dignitat. inter Comm. & Reg. 1. Canon. summa*

firmisque ex variis Rotæ decisionibus. Verimaciter d. Extravag. generaliter nominet *Notarios Sedis Apostolicæ*? Quia tamen verbi tumenda sunt cum effectu. *c. relat. tit. 4. de Cler. non r. fid. &* in propria significatione, præsertim in tali materia, quæ facultates Ordinariorum circa collationem beneficiorum restringit; Prothonotarij autem titulares non participantes non videantur. rothonotarij cum effectu, cum officium non gerant, dubio, utrum tam larga d. *Extravag.* interpretatio ubique recepta sit. Usus locorum hæc in re attendendus erit.

De Vicario Episcopi.

60 **V**icario Episcopi tanquam principali ejusdem ministro de jure debet præcedentiam ante omnes alios Canonicos & Clericos etiam in dignitate constitutos, notat Nav. *Consilio 1. hoc tit.* Consuetudo tamen in variis locis invaluit, ut Canonici Cathedralis Ecclesiæ Vicarium præcedant; vel certè, si ipse quoque Canonicus sit, propter hoc officium specialem præcedentiam non habeat, eamque consuetudinem valere defendit Navar. *d. l. consequenter etiam dicendum*, quòd Abbates in his locis & casibus, in quibus juxta mox dicenda præcedunt Canonicos, præcedant quoque Vicarium, secundum vulgatum axioma: *si vinco vincentem te, multo magis vinco te.* præsertim verò Vicarius *foravens* non potest talem præcedentiam prætere, cum non dicatur propriè in dignitate constitutus *Clem. 2. de Rescriptis.*

Cætera, quæ ad officium Vicarii pertinent, supra speciali *Titulo 28.* tradita sunt.

De Capitulo Cathedralis Ecclesiæ.

Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, quia unum corpus cum Episcopo constituit, eoque mortuo in Episcopalem jurisdictionem succedit, reliquis Ordinibus & Statibus Ecclesiasticis inferioribus supereminet, nisi quidam inferiores Prælati ex privilegio vel præscriptione anteponantur; sed hoc si Capitulum sit collegialiter congregatum; singulis verò & separatis Canonicis ratione dignitatis & muneris pastoralis præferuntur Abbates & Præpositi, ut mox dicam. Alia quæ ad potestatem & jura Capitulorum pertinent in *Lib. III. tit. 9. c. 2. seqq.* explicabuntur.

De Abbatibus, Præpositis, & De-
canis.

Abbates propter jurisdictionem ordinariam, quam habent in suos subditos, & usum Pontificalium, cum multum cleventur super cæteros Presbyteros & Clericos, & valde propè ad Episcopos accedant, præferuntur cæteris Clericis etiam in dignitatibus sæcularibus inferioribus ab Episcopo constitutis, & ipsis quoque Cathedralium Ecclesiarum Canonicis, si singulariter & non, ut paulò ante dictum, collegialiter sive capitulariter incedant, Pan. & Dec. in *c. decernimus. 2. de Jud. Cassan. in Cathal. glorie mundi. p. 4. consid. 32. Nav. hoc tit. Cons. 4. n. 4.* Inter ipsos autem Abbates præferuntur Exempti non exemptis, & habentes insignia pontificalia mitram & baculum illa non habentibus. *c. ex ore. 17. de Privilegiis.*

Inter pares præcedunt prius ad Abbates promoti, sicut inter pares Episcopos de jure (nisi consuetudo aliud introduxerit) præcedere debet, qui prius in Episcopum ordinatus est, tametsi Ecclesia postea

Dd 2

pro-

promoti dignior sit Barb. *ad Conc. Trid. s. ff. 25. de Regularibus. c. 13. n. 2.* Huc pertinent ea, quæ de jurisdictione aliisque Abbatum juribus tradidi in Libello de *Privilegiis Monasteriorum*; Interim ubi casus evenierit, recurrendum erit ad Tamburinum, qui insignes Tractatus de *Jure Abbatum, & Abbatissarum* conscripsit.

Porro quod de Abbatibus dicitur, etiam intelligendum est de *Præpositis* Regularium Ecclesiarum, qui Abbatum loco habentur.

Præpositi quoque Ecclesiarum secularium & Collegatarum habent dignitatem & jurisdictionem in illos, qui sunt de illâ Ecclesiâ. Barb. *Jur. Eccles. univ. Lib. 1. cap. 28. num. 19.* docet tamen Panorm. *in c. si quis contra. 4. in 2. repet. n. 50. de Foro comp. post. Innoc. in cap. 3. num. 5. & cap. 7. num. 2. de Offic. Ord.* quod cum Prælati secularium Ecclesiarum concurrentem Jurisdictionem habeat Episcopus, nisi jure speciali vel consuetudine talis Prælati haberet jurisdictionem generalem sicut Abbas. Pan. *in c. nec pro defectu. 41. sub n. 5. de Elect.*

De *Decanis* vid. Barb. *d. l. c. 26.* ubi dicit eos de jure communi non habere propriè dictam jurisdictionem, sed sæpius ex consuetudine locorum. Videantur etiam, quæ dicuntur ad Tit. de *Offic. Archiep.*

De Inferioribus Clericis & Religiosis.

63 Inter *Clericos seculares*, qui sunt inferioris gradus, illi præferuntur, qui vel dignitate & officio, aut sacro ordine reliquis majores sunt. Idem judicium esto de Regularibus Ordines Clericales habentibus. Imò dignitas ordinantis aliquando honorem præ cæteris confert ordinato, ut in

c. per tuas. 7. h. t. dicitur, decens esse, Episcopus illis Clericis inter alios suos habitos honorem deferat, quos ipse S. Pontifex collatione ordinis honoravit. Canon quoque Cathedralium Ecclesiarum, non tantum si Collegiati Capitulum confiterentur, sed etiam ut singuli reliquis Clericis anteponuntur, & in speciali honore sumantur, ita ut eis causæ per sedem Apostolicam delegari possint, quod non fit inferioribus Clericis. *c. statutum. 11. de Rescriptis. n. 6.* de quibus plura in *L. III. in Tit. de Clericis non resid.*

Circa præcedentiam Ordinibus Regularium competentem plures observationes ponuntur à Doëtoribus, ita ut una Religio dicatur excellentior & dignior altera ratione finis, secundum quem multorum publico præstantior habetur Religio, quæ ordinatur ad prædicandum & docendum, quam quæ in sola contemplatione quiescit: quamvis prædicare & docere sit actus virtutis activæ, procedit tamen ex plenitudine contemplationis. Et facit illud Evangelium: *qui fecerit & docuerit, magnus vocabitur.* Item excellentia Religionis aliquando judicatur à dignitate ejus, qui instituit, & etiam à pluralitate Religiosorum, qui sub aliquâ Regula, vel in aliquo Monasterio vivunt. Maxime autem in ordine ad præcedentiam consideratur Religio antiquitas, & prior à sede Apostolica approbatio, ut videre est apud Cassaneum. *sup. d. p. 4. consideratione. 52. & sequenti.* Mendicantes quoque debere dare præcedentiam Ordinibus non mendicantibus, et decisione Congregationis Rituum referunt Barb. *de Officio Episcopi alleg. 78. n. 37. in fine.* Specialiter circa præcedentiam Ordinum mendicantium inter se, & etiam Congregationum Laicorum in processibus extat declaratio Greg. XIII. quam referunt

Quarta: in *Summa Bullarii. in verbo. Præcedentia.* quod videlicet illi præcedere debeant, qui sunt in quali possessione juris præcedendi, (possessio enim & consuetudo in materia præcedentiarum plurimum attenditur) quod si nulla possessio probari possit, tunc ex Ordinibus mendicantium prærogativam habent, qui prius in illo loco monasterium obtinuerunt: ex Confraternibus vero præcedunt illæ, quæ prius sacris uiræ sunt, vel in loco erectæ.

65 Ex constitutione Concil. Trid. *sess. 25. de Regularibus cap. 13.* Episcopus, potest & debet controversias omnes, quæ sæpe oriuntur, cum scandalo inter Ecclesiasticas personas tam Sæculares, quàm Regulares, tam in processibus publicis, quàm in aliis actibus amotæ omni appellatione & non obstantibus quibusque componere. Videatur Barb. *d. alleg. 78. n. 27.*

§. VII.

De Obedientia.

SUMMARIUM.

- 66 Obedientia debetur Superiori, etiam cum dubitatur de iusto mandato.
67 Non autem si constet esse iniustum.
68 Obedientiam in dubio præstandam esse limitatur.
69 Obedientia non debetur Superiori ultra terminos sui iurisdictionis præcipienti.
70 Obedire qualiter debeat, qui plures habet Superiores iustal præcipientes.

PRO corone hujus tituli, qui de *Majoritate & Obedientia* inscribitur, breviter aliquid notandum est circa obedientiam, quam inferiores debent majoribus, quibus subiecti sunt.

66 Generaliter itaque dicendum, quod subditus teneatur obedire suo Superiori non tantum cum iusta præcipit, quod certum, sed etiam cum dubium, quia in dubio præsumi debet pro superiore, qui est in posses-

sione imperandi & præcipiendi. Et quamvis nemo cum dubio practico agere possit, teneatur tamen subditus tale dubium practicum in materia obedientiæ deponere, ita docent Molina de *Justitia & iure. Tom. 1. tract. 2. d. 113.* quod subditi & milites conducti dubitantes de iustitiâ belli, ad quod ex præcepto domini & ducis vocantur, possint fumere arma, & pugnare.

Verum si certò conitaret, injustum esse, 67 vel peccatum etiam tantum veniale, vel in damnum proximi injustum cessurum, quod mandat superior, ipsi obediendum haud foret; tunc enim haberet locum illud *Actorum 5. vers. 29. obedire oportet DEO magis, quam hominibus,* & *cap. inquisitionis. 44. de Sententia excommunicati.* 68 Deinde quoque alijs modis prædictum assertum, quod generaliter & in dubio obediendum sit, limitat Lessius. I. Si subditus non tantum dubitet de materiâ præcepti, an iusta sit, sed de potestate præcipientis, an sit legitimus superior, nisi fuerit in possessione superioritatis & communi exultatione pro tali habitus. *arg. l. si quis ex aliena. s. ff. de Iudicis.* Alias melior erit subditi suam libertatem possidentis conditio. II. Si ex præcepto, de quo dubitatur, an sit iustum, alteri, vel subdito grave imminet damnum, ex non obedientiâ autem nihil mali sequatur. Sed hæc posterior limitatio in materia executionis iudiciariæ exaudienda non erit secundum ea, quæ traduntur per textum difficilem & Interpretes in *cap. pastoralis. 28. §. quia verò. de Officio Deleg.*

Advertendum præterea inferiorem in us tantum teneri obedire suo superiori, in quibus illi subest, ut servus Domino in servilibus, filius Patri in rebus domesticis; miles Duci in rebus bellicis: & ideo, qui plures habet superiores, cuilibet eorum obedire debet

debet pro modo suae superioritatis, sive in quantum habet potestatem imperandi. Unde quia Papa habet concurrentem & simul superiorem potestatem cum & praeter omnibus inferioribus Praelatis, illi etiam praeter omnibus aliis obtemperandum est.

Archiepiscopus vero, quia tantum certis casibus habet jurisdictionem in subditos Suffraganeorum, isti non aliter ejus mandatis obedire tenentur, quam si in casu sibi permisso praeeperit. Similiter Regularis expositus ad parochiam Episcopo subditam, tenetur Episcopo obedire circa curam animarum administrationem; circa observantiam autem regularem Abbatis mandatum suscipere, & delinquens extra curam animarum non ab Episcopo, sed ab Abbate (nisi Abbas punitionem negligenter omiserit) corrigendus & puniendus est.

Notabile denique est, quod ex Hostiensis docet Sylvester V. *Obedientia. num. 10.* Si Clericus duobus Episcopis ratione Beneficij vel alio respectu promiserit obedientiam, & simul & semel utrique obedire nequeat, possit obedire ei, cui primo promisit obedientiam, vel illi, in cujus Dioecesi percipit majus & utilius Beneficium. *arg. cap. cum in officiis. 7. de Testamentis.* quod si omnia sint paria, locus erit electi-
oni, sive gratificationi, cui obedire maluerit. *L. si quis in gravi. 3. §. si cum omnes. 4. ff. ad S. C. Syllan.* Volunt etiam DD. inter pares potestate Superiores ei obediendum esse, qui praecipit ad nobiliorem finem; sic si pro eodem tempore pater praecipiat filio circa rem domesticam, & dux, ut pro Republica pugnet, magis Duci, quam Patri obedire tenetur: quia publicum privato praefertur.

TITULUS XXXIV. De Treuga & Pace.

SUMMARIUM.

1. Quid Pax & Treuga?
2. Treuga alia conventionalis, alia Canonica.
3. Treuga Canonica usu abrogata.
4. Ad bellum requiritur duplex justitia in genere & in genere cause.
5. Bellum per se licitum, per accidenti potest fieri illicitum.
6. An summus Pontifex possit vel debeat bellum a pacem compellere?
7. Ex causa magna unitatis licet in die festo bellum.
8. Quomodo Principi Christiano liceat infideliter bellum vocare, vel eos bello juvare.
9. Quatenus innocentes occidere liceat in bello, an non eorum diripere?
10. Obsides occidi non possunt, etiam si de ditione non servata nisi ipsi nocentes sint.
11. An & quando oblata satisfactione iusta Princeps teneatur a bello desistere?
12. An & quomodo in tractatu pacis possit Princeps damna subditis illata remittere?
13. Damna Ecclesis illata sine superiorum Ecclesiarum consensu a Principe Laico remitti non possunt.
14. Pax ex nova belli causa tollitur: secus est in omni.

Hic titulus ea occasione subnecti habet, quod Praelatorum munus in discordantes ad pacem, & concordiam reducere, & ad pacem servandam auxilium praestare. *c. 1. vers. quoniam. hoc tit.* Est autem Pax totalis & perpetua discordia peremptio voluntarie inter litigantes facta. Treuga vero est tantum temporalis cessatio a lite, vel bello, quam alias armistitium vel inducias appellant.

Porro Treuga alia est *Conventionalis*, ex libera voluntate litigantium inita, & alia *Canonica*. Ista auctoritate *c. 1. §. 1.* a quarta feria post occasum solis usque ad secundam feriam in ortum solis, & ab ali-